

Titel **Generel pædagogisk vejledning til serien SKAM**

Fag: Dansk
Målgruppe: 8.-10. kl

Tv-udsendelse: Den norske serie SKAM blev sendt på DR3 fra december 2016.

Om serien SKAM

Serien består lige nu af 3 sæsoner, og der er en 4. sæson på vej. Hver sæson består af 10-12 episoder af 20-45 minutters varighed. Hver episode består af en række såkaldte webisoder, som indledes med dag- og tidsangivelse med stor gul grafik, som er blevet et kendetegn for serien. Hver webisode bliver første gang sendt drypvis i "real time" i løbet af en uge, inden de blev samlet til ugens episode om fredagen og lagt ud på SKAMs hjemmeside: <http://skam.p3.no>. En webisode kan bestå af en eller flere scener og variere i længde. Skam formidles også gennem de fiktive personers profiler på Instagram og Facebook.

Om vejledningen

Denne vejledning er en håndsrækning til dansklæreren, der vil arbejde med den norske ungdomsserie SKAM i grundskolens ældste klasser. Vejledningen indeholder en generel introduktion til serien, beskrivelse af dens særlige karakteristika og pædagogiske forslag til, hvordan man kan arbejde med den i danskundervisningen. Vi peger desuden på, hvilke kompetenceområder i Fælles Mål, som derved kan tilgodeses.

Herudover er der, eller vil der snart komme, nogle kortere specifikke pædagogiske vejledninger til to episoder i hver sæson, som indeholder en slags fortolkningsnoter til læreren om episoden og refleksionsspørgsmål til eleverne. Disse vejledninger kan findes på de udvalgte episoders poster i www.mitCFU.dk.

Her er en oversigt over, hvilke episoder der er, eller snarest kommer, specifikke pædagogiske vejledninger til i hver sæson.

Sæson	Episode	Hovedperson
Sæson 1	1 og 11	Eva
Sæson 2	2 og 12	Noora
Sæson 3	2 og 10	Isak

Faglig relevans/kompetenceområder

Vejledningen her sigter mod at honorere mål indenfor kompetenceområderne Fortolkning og Kommunikation i Fælles Mål for dansk. Under Kompetenceområdet Fortolkning kan færdigheds- og vidensområderne oplevelse, indlevelse, fortolkning og perspektivering

komme i spil, alt efter hvilke aktiviteter man som lærer vælger at vægte. Nabsprog under færdigheds- og vidensområdet Sprog og Kultur under kompetenceområdet Kommunikation, er også oplagt at sætte i spil.

Seriens karakteristika

Herunder følger en introduktion til serien og peger på noget af det særlige ved serien. SKAM repræsenterer en ny måde at lave tv på, et nyt tv-format. Dette kan danne udgangspunkt for lærerens introducerende undervisning i serien.

De unges behov

SKAM er skabt som NRKs (norsk pangdang til DR) forsøg på at imødekomme unge seeres behov. Den norske tv-station kunne, som så mange andre tv-stationer, konstatere, at mange unge ikke ser almindeligt flow-tv. Det ville de gøre noget ved, og den opgave blev givet til den unge instruktør Julie Andem. Inden hun skrev serien foretog hun dybdegående interviews med seriens smalle målgruppe, 16 årige norske piger, for at finde ud af, hvad der optager dem. Hovedkonklusionen var, at de unge piger oplever et stort præstationspres og mindreværdsfølelse. Julie Andem ønskede på den baggrund at lave en serie, hvor karaktererne ikke var perfekte og havde noget at skamme sig over, men hvor de unge mødte hinanden med forståelse, tolerance og humor.

Interview med Julie Andem: <https://www.information.dk/kultur/2016/08/laere-unge-piger-vaere-uperfekte>

Sociale medier

Skam inddrager de sociale medier på nye interessante måder både i selve serien og i distributionen af den. Sociale medier fylder meget i unges liv i dag og ved at integrere de digitale medier kendt fra de unges hverdag, får de unge seere en autentisk oplevelse af karaktererne.

Karakterernes brug af sociale medier er integreret i episoderne. Undervejs popper digitale beskeder op på skærmen fx som messenger-beskeder med deres karakteriske lyseblå og grå farve, og med den karakteristiske lyd. Man kan på den måde følge med i karakterernes online kommunikation, der kører sideløbende med deres mundtlige samtaler. Igen en autentisk gengivelse af den måde virkelighedens unge er sammen på, hvor de kommunikerer på flere kanaler og med flere på samme tid.

SKAM formidles primært gennem webisoderne, men oplevelsen kan udvides ved at følge seriens karaktere på Instagram og Facebook. Her kan man følge med i deres gøren og laden mellem webisoderne. Når man ser en episode, kan det derfor være en ide at stoppe op efter hver webisode (dato og tid i stor gul skrift) og læse de fiktive personers opslag på de sociale medier på samme dato og tidspunkt. Det hele er samlet på www.skam.p3.no hvor der dagligt lægges webisoder, messenger-beskeder og Instagram-opslag ud. Denne brug af sociale medier er med til at knytte seerne tættere til SKAM-universet til at skabe en oplevelse af samhørighed og fællesskab. Det har været med til at skabe den store hær af fans, der følger de fiktive personer tæt på de sociale medier. Man kan derfor betegne serien som tværmedial, dvs. at fortællingen formidles gennem flere medier. Serien kan desuden betegnes som et netdrama, hvor korte webisoder løbende distribueres via nettet. De korte webisoder minder om længden på videoer på YouTube, som mange unge er storforbruger af.

Aktualitet

Det tager kun 2-3 dage at producere en episode, hvilket gør, at det er muligt at lade karaktererne referere til super aktuelle begivenheder. Det tiltrækker de unge, som er vant til at fx youtubere i stor stil kommenterer på hinandens nyeste indhold. Julie Andem har fingeren på ungdommens puls, og hun følger også nøje med i kommentarene i de mange skam-fora på Facebook som fx den største og meget aktive danske facebookgruppe "Kosegruppa DK". SKAM har nemlig rigtig mange fans i Danmark. Et eksempel er i sæson 3, hvor Even og Isak pludselig møder en dansk receptionist på hotellet, hvor de siger til hende, at de elsker danskere.

Hovedpersonerne

I hver sæson af SKAM, følger vi en hovedkarakter, som skal igennem en indre udvikling. I 1. sæson er det hovedpersonen Eva, som skammer sig over, at hun har stjålet sin bedste venindes kæreste. Hun er isoleret og svag i forholdet til sin kæreste, Jonas, men i løbet af sæsonen træder hun i karakter, tager skylden på sig og bliver endelig forløst, da hun i sidste episode fortæller Jonas, hvorfor det er nødvendigt for hende at afslutte forholdet. I 2. sæson er det hovedpersonen Noora, som må lade skrår sikkerheden og den ironiske attitude falde og acceptere sin forelskelse i William. I 3. sæson må Isak acceptere sin spirende homoseksualitet og åbent give sig hen i forholdet til Even. I de specifikke vejledninger til de enkelte episoder går tættere på hovedpersonen og dennes kæreste.

Vennerne og de voksne

De forskellige venskaber, hovedpersonerne indgår i, bliver løftestang for, at de tør vedkende sig selv og handle på det. I 3. sæson er det fx vennerne, som direkte formulerer den SMS, Isak sender til Even, og som betyder, at forholdet kommer på ret køl igen. Forældre er stort set fraværende i serien. Andre voksne fremstilles komisk fx læreren i Isaks klasse, hvis ansigt vi ikke ser, men til gengæld indrammer kameraet lærerens overkrop med et tydeligt fokus på lærerens bare bryster under hendes t-shirt. Og lægen dr. Skrulle, som ikke engang rigtigt vedkender sig at være voksen, da hun til Isaks spørgsmål, om hun ikke er læge svarer lidt svævende: Læge og læge, skiltet uden på døren er jo tilbage fra 1962" (SKAM 2:2). Hendes hår er i scenen også flettet som et barns.

Screenshot af lærerinden i SKAM sæson 3 episode 2 (tid 6:30)

Titlen SKAM

Titlen SKAM blev afgjort ved afstemning blandt seriens unge skuespillere. Det er nok ikke helt tilfældigt, at de skrev SKAM på stemmesedlen, for de fleste karakterer i serien oplever, at de har noget at skamme sig over. Det drejer sig helt grundlæggende om at finde ud af, hvem man selv er, turde stå ved det og ikke skamme sig over det. Det drejer sig om, hvordan man er et godt menneske, og hvad man egentlig bør skamme sig over. Her er nogle af de spørgsmål, der i den forbindelse er centrale i serien: Kan man tillade sig at forfølge sin forelskelse i sin venindes kæreste eller forelskelse, eller skal man tage hensyn til hende og lade være? Hvornår skal man gå på kompromis med sine egne behov og følelser i forhold til sine venners? Eller gør man vennerne en bjørnetjeneste ved ikke at stå ved sine følelser og meninger, også selvom det umiddelbart gør ondt andre? Hvordan overvinder man sine egne fordomme og holder op med at skamme sig over den, man er? Kan man tillade sig at feste og glæde sig over sit privilegerede liv, når tusindvis af syriske flygtninge lider? Er det OK at lyve over for politiet om sin kærestes vold mod en fyr, hvis målet er at beskytte sin kæreste?

Læs mere om titlen SKAM her:

<http://soundvenue.com/film/2016/10/titlen-paa-skam-er-en-afgoerende-noegle-til-at-forstaa-serien-og-en-hel-generation-224070>

Budskaber

Gennem hovedpersonernes indre udvikling vises seriens grundlæggende budskab, at selv om vi skammer os i forholdet til andre mennesker, er andre mennesker også den eneste medicin mod skammen. Budskabet formuleres af William i 2. sæson, hvor han med sætningen "Mennesker trenger mennesker" indtrængende beder Noora om ikke at isolere sig. Og i 3. sæson episode 6 af lægen dr. Skrulle med følgende kommentar til Isak: "Du må forstå, at hvert menneske er en ø, og den eneste bro, vi kan bygge til andre mennesker, består af ord. Så længe vi ikke snakker sammen, forbliver vi ensomme små øer, som tåger rundt på piller" (reference til John Donne (1624) som skrev at "intet menneske er en ø"). I den efterfølgende scene afslører Isak sin forelskelse i Even for vennen, Jonas. Det er altså de helt store indre dramaer, som er på spil. Det drejer sig om at lære sig selv at kende og acceptere sig selv, som man er. Det er personernes accept af sig selv, som er den største barriere, de skal overkomme, og ikke kampen mod vennernes eller samfundets accept. Vennerne er usædvanligt tolerante og omsorgsfulde overfor hinanden. Det kan diskuteres, om det afspejler virkeligheden eller om det mere er et ønskescenarie, om hvor godt det kan være.

Aktuelle problemstillinger

Ud over de identitetsmæssige spørgsmål, som teenagerne bokser med, forholder serien sig også til nutidige problemstillinger som fx hævnporno, shaming, feminisme, spiseforstyrrelser, homofobi, psykisk sygdom, racisme og religion. Problematikker som fortsat er forbundet med tabu og skam. SKAM giver stof til eftertanke i forhold til disse problemstillinger. På den måde trækkes der tråde til andre tidsperioder som fx naturalismen under det moderne gennembrud i 1870-90, hvor virkelighedens problemer også blev sat til debat. Det var på den tid at Henrik Ibsens "Et dukkehjem" blev skrevet.

Locations og dialogerne

Serien udspiller sig omkring et gymnasium i Oslo, og man følger hovedkaraktererne og vennerne, når de mødes i skolegården samt på skolens trapper og gangarealer. Det er her

de mødes, og her de interessante dialoger mellem karaktererne folder sig ud. Dialogerne foregår således primært i frikvarterer eller før og efter skole, på vej til og fra skole, hjemme hos de unge eller til forskellige fester. Det eneste fælles projekt, som alle de unge forholder sig til, er investeringen i russebussen, den ydre anledning til at fællesskabet mellem veninderne i første sæson etableres. Russebuss er en form for norsk studenterkørsel i bus, hvor man kører sammen med sine venner - og ikke nødvendigvis sin klasse som i Danmark. Mange begynder allerede at planlægge russebussen i 1.g, fordi det handler om at have den sejeste bus. Det koster op mod 40.000 kroner eller mere per person, og busserne er ofte flot dekorerede og har store lysshows og musik. Man kan finde videoer om fænomenet på nettet

Filmiske virkemidler

Karakteristisk for serien er dens udprægede brug af nærbilleder af personernes ansigter og mimik, som formidler deres følelser. Beskueren får mulighed for gennem deres ansigtsudtryk at tolke på, hvad de mon tænker og føler. Et langsomt klippetempo, hvor kameraet ofte dvæler ved personerne, giver beskueren tid til at tænke med og tolke på deres mimik.

Et andet filmisk virkemiddel, som er udbredt i serien, er brugen af Point of View i forbindelse med de mange slowmotion-scener. I 1. sæson, 1. episode snakker Eva med Jonas på trappen uden for skolen, mens vi i et nærbillede ser hendes blik blive optaget af noget udenfor billedet. Herefter klippes til en pigegruppe, som i slowmotion og ledsaget af musik skrider hen over skolegården, mens de koldt kaster blikket mod kameraet og dermed Eva. Herefter klippes tilbage til Eva, og hendes ansigt udtrykker, at hun er utilpas. Der skabes på den måde sammenhæng mellem Eva og pigerne. Det er Eva, som subjektivt oplever pigernes bevægelse i slowmotion, og det er som om tiden står stille, mens pigerne øjne fæstner sig på Eva.

Screenshot fra SKAM sæson 1 episode 1 (02:00)

De fleste scener er holdt i lyse farver med enkelte undtagelser, som i 1. sæsons sidste episode, hvor den overbelyste afskedsscene mellem Eva og Jonas glider over i en sexscene med dunkelt lys og stemningsskabende underlægningsmusik.

Referencer og symbolik

De intertekstuelle referencer i SKAM bliver tydeligere fra sæson til sæson. Vi uddyber dette nærmere i de specifikke pædagogiske vejledninger til de udvalgte episoder. Herunder skal blot peges på de mest centrale referencer i hver sæson.

I 1. sæson kan afslutningsscenen tolkes som et syndefald, hvor Eva og Jonas efter at have været i seng sammen begiver sig ud i verden, ud til alle vennerne og juletændingsfesten, sammen og hver for sig. Man kan også dykke ned i de bibelske navne og deres mulige symbolske betydning.

I 2. sæson spilles tydeligt på referencer til Henrik Ibsens *Et dukkehjem* fra 1879 i flere scener. Det er mest eksplicit, da William beder Noora læse bogen *Et dukkehjem* højt for ham i den sidste episode. Et dukkehjem foregår i slutningen af 1800-tallet og handler om, hvordan hustruen Nora føler, at hun er nødt til at forlade sin mand og børn for at blive et selvstændigt individ. Hun gør således op med kvindens rolle som en køn, dum dukke. Nora og Helmer kan ikke udvikle sig sammen, og har ikke ligeværdige samtaler. I SKAM udvikler Noora og William sig til gengæld sammen med hinanden. De kan godt bruge hinanden til noget, og sæsonen ender ikke med et brud, men med at de flytter sammen. De flytter dog hver for sig i sæson 3). En anden reference er, da Noora vedbliver med hånligt at kalde William for Wilhelm, et navn, der minder om ægtemandens navn i *Et dukkehjem*; Helmer. En anden lighed mellem Noora i SKAM og Nora i *Et dukkehjem*, er at de begge vil lyve og gøre noget ulovligt overfor deres elskede for at beskytte dem. Noora vil lyve i retten om, at William har slået en fyr i hovedet med en flaske, og Nora forfalsker i hemmelighed underskrifter på et lån, for at Helmer kan komme på rekreation efter et psykisk sammenbrud. Budskabet synes at være, at der er sket meget med kønsrollerne siden 1879, men at der stadig er noget at kæmpe for.

I 3. sæson er der mange tydelige referencer til filmen *Romeo og Juliet* fra 1996. Det kan være en ide at se filmen i klassen, som der ligger gratis undervisningsmateriale til på Filmcentralen Læs mere om Romeo og Juliet referencerne her:
<https://www.facebook.com/groups/1347116358633409/permalink/1441757439169300/>
<http://soundvenue.com/film/2016/11/betyder-romeo-juliet-referencerne-i-skam-at-even-skal-doe-227322>

Der er også referencer Jesus' opstandelse og bibelen. Både Isak, Even og i en tidligere sæson Eskild bærer T-shirts med den korsfæstede Jesus. I 1. episode sidder drengene i et badekar uden vand, hvor Isak, som er på vej til at erkende sin homoseksualitet, afviser pigen Emmas tilnærmelser. I en senere scene er Even klædt ud som Gud, og det første kys mellem drengene foregår under vandet i en indendørs swimmingpool og kunne pege på et dåbsritual, hvor den nye seksualitet bliver indviet.

Det er flere andre tydelige symboler i serien. Isaks problemer med at åbne sit skab i skolen hænger nært sammen med hans manglende accept af sin seksualitet, og da han åbner for sin seksualitet, åbner skabet uden problemer.

Læs mere om symboler her:

<http://soundvenue.com/film/2016/12/de-religioese-symboler-i-skam-afkodet-232832>

3. sæson: <https://www.instagram.com/skamoveranalysering/>

Musikken

Musikken bruges på en særlig måde i SKAM. Teksten i musiknumrene bruges mange steder til at sætte ord på det hovedpersonen føler. Fx. i en scene i sæson 2, hvor Isak ser Even gå over skolegården i slowmotion til tonerne af Radioheads "Talkshow host", og teksten lyder: "I want to, I want to be some else or I'll explode, floating upon those surface for the birds". Her udtrykker teksten, at Isak er vil eksplodere, hvis han ikke snart står ved sin seksualitet

Musikken er ofte til stede som et *synkront* lydbillede, dvs. at musikken reelt er en del af handlingen fx når personerne i serien lytter til musik i bilradio. Det understøtter den autentiske oplevelse.

Musikken er fra meget forskellige genrer og tidsperioder. Der er hypermoderne numre, som unge lytter til lige nu, og der er ældre ikoniske numre. Der er kirkesang, rap og rock. På spotify kan man finde en playliste med musikken fra SKAM:

<https://play.spotify.com/user/p3.no/playlist/5tZVK9cAWuMmQ3KUQYPitw>

Læs mere om musikken i SKAM her

<http://soundvenue.com/musik/2016/10/de-10-bedste-musikscener-i-skam-rangeret-224886>

Autencitet

Som ovenstående gerne skulle have givet indtryk af, så er et af seriens karakteristika dens forsøg på at virke autentisk i forhold til nutidens unge.

Det gør den bl.a. således:

- Den er skabt på baggrund af grundig research blandt målgruppen, så den drejer sig om det unge piger er optaget af.
- Den fremstiller de unges kommunikation på sociale medier på lige fod med deres mundtlige dialoger, ligesom det er for mange unge i virkeligheden. Den lader karakterne bruge det meget udbredte nutidige sociale medie, messengers.
- Seerne kan være venner med karakterne på sociale medier, på samme måde som de er venner med deres virkelige venner.
- Langsommelige optagelser, hvor det virker som om kameraet blot har registreret virkeligheden.
- Brug af hyper moderne musik, skaber en illusion af, at det sker lige nu og her.

Ideer til undervisningen

Herunder er en række ideer til, hvordan man kan arbejde med SKAM i danskundervisningen i de ældste klasser. De skal opfattes som idéer, som læreren kan plukke i og sammensætte, så det passer til den givne praksis og de elever, der skal undervises. Forslagene tilgodeser mål indenfor kompetenceområderne Fortolkning og Kommunikation.

Analyse- og fortolkning

Før

Elevernes forhåndsviden aktiveres

Elevernes forhåndskendskab aktiveres, synliggøres og deles med hinanden. Læreren kan oprette et fælles dokument (fx en padlet eller et google-dokument), hvor de kan skrive det, de allerede ved om serien SKAM, og hvilke tanker og forventninger de umiddelbart får

i forhold til titlen SKAM. Her kan de også dele deres forhåndsviden om norsk sprog, kultur og ungdom.

- Hvad ved I om serien i forvejen?
- Hvad tænker I på, når I hører ordet skam?
- Hvorfor tror I, serien hedder SKAM? Hvilke forventninger giver titlen jer til serien?
- Hvad kender I til norsk ungdomsliv i forvejen?
- Hvad ved I ellers om Norge?

Under

Kosegruppa

Man kan tage afsæt i den umiddelbare tilgang, som mange unge ville møde serien med i deres fritid. Man kan lade eleverne dele deres tanker og undren med hinanden i en facebookgruppe, mens de ser serien derhjemme. Man kan etablere en såkaldt *kosegruppe* for klassen som en lukket gruppe på facebook. En kosegruppe er et norsk fænomen, som oversat betyder hyggegruppe, der skal hygge om dem, der laver revy. Som en pendant hertil får klassen altså en facebook-gruppe, hvor de hyggesnakker om SKAM, deler deres indtryk og tanker om serien med hinanden.

De kan også senere bruge gruppen til at diskutere de aktuelle problemstillinger og dele fan-art, hvis klassen har arbejdet med det.

Organisering

Det er oplagt at lade eleverne se serien som lektie derhjemme. Det sparer undervisningstid, som kan bruges på gruppearbejdet med opgaverne i stedet for. Man kan vælge at undersøge en af de første og den sidste episode i en sæson, eller man kan vælge at lade eleverne følge en bestemt person gennem hele sæsonen.

Fokus på hovedperson og kæresten to episoder i en sæson

Del klassen op i mindre grupper, som hver får tildelt en webisode i den udvalgte episode, som de skal analysere i dybden. Hver gruppe skal så undersøge de to vigtigste personer, og hvad man får at vide om dem i deres webisode. Ved at have fokus på en episode i starten og slutningen, så bliver det muligt at se på den udvikling, som karakteren muligvis gennemgår. De enkelte grupper fremlægger efterfølgende deres analyser mundtlig i klassen i kronologisk rækkefølge. Det er en fordel, at de skriver deres analyser i et skema i et fælles online-dokument fx et google- el. O365-dokument.

Oversigt over hovedpersonerne og deres (næsten)kæreste

1. sæson: Eva og Jonas
2. sæson: Noora og William
3. sæson: Isak og Even

Elevspørgsmål i kapitelsæt

Til to af episoderne i hver sæson ligger der specifikke vejledninger i form af et såkaldt *kapitelsæt*, som indeholder spørgsmål til eleverne. Hvert kapitel i sættet svarer til en webisode. Herved er det helt tydeligt for eleverne, hvor deres tildelte webisode begynder og slutter. Til hver webisode/kapitel er der spørgsmål, som har til hensigt at få eleverne til at undre sig over væsentlige tomme pladser, symboler eller referencer, som peger på centrale temaer. Lad eleverne svare skriftligt på spørgsmålene, lige efter de har set deres webisode derhjemme. Så kan de efterfølgende drøfte dem sammen i gruppen i klassen. Det danner baggrund for deres fælles analyse.

Fokus på flere personer gennem hele sæsonen

Del karaktererne ud mellem elevgrupper, og lad dem skrive deres observationer om karakteren ned undervejs, mens de ser alle episoderne i en sæson. Det kan både handle om at registrere deres væremåde, holdninger, følelser og udvikling via det, de siger, gør eller skriver, eller det kan handle om at registrere de ydre forhold som udseende, tøj og familieforhold.

Efter

Fokus på personerne

Analysen tager udgangspunkt i personkarakteristik, da det er deres indre identitetskampe og relationer, som er seriens omdrejningspunkt. Personkarakteristikken kan tage udgangspunkt i nedenstående elevspørgsmål. Spørgsmålene er rettet mod analyse af den webisode i en episode, som eleverne har fået tildelt. De fremlægger deres analyser kronologisk for hinanden.

- Hvad får vi at vide om personens ydre som udseende, tøj, sminke, familiebaggrund? Hvad fortæller det om personen?
- Hvad får vi at vide om personens indre følelser, tanker, selvopfattelse og holdninger gennem deres adfærd, samtaler og beskeder? Hvilke indre konflikter kæmper personen med?
- Kun til sidste episode: Hvordan har personen udviklet sig gennem sæsonen? Hvad har personen lært om sig selv og om det at være menneske?
- Er der noget, som kan tolkes symbolsk, og som fortæller noget om personen?
- Er der nogen referencer til musik, begivenheder, andre tekster eller lignende, som kan gøre os klogere på personen? Undersøg referencerne på nettet.
- Formidler musikken noget om, hvordan personen føler?
- Hvordan bruges filmiske virkemidler til at formidle personernes følelser og relationer?

Underbyg jeres påstande med registreringer i teksten, citater og evt. screenshot. Brug valgte tillægsord (adjektiver) og beskrivende udsagnsord (verber) til at beskrive personen.

Efter eleverne har set hele sæsonen og lavet personkarakteristikkerne, kan de arbejde med nedestående analysepunkter

Aktantmodellen

Eleverne skal afdække sæsonens hovedpersons ønsker, modstander og hjælper gennem at udfylde aktantmodellen. Det kan gøres i fællesskab i klassen eller i mindre grupper.

Aktantmodellen fokuserer på karaktererne, så derfor er den relevant her. I aktantmodellen afdækkes, hvordan handlingen udspringer fra personer, der stræber efter noget.

“Hovedpersonen vil have fat i objektet, modstanderen vil bremse hovedpersonen, hjælperen vil støtte hovedpersonen osv. Aktantmodellen viser, hvordan dramaet opstår, når personerne handler.” Gennemgå modellen i klassen med udgangspunkt i den faglige artikel i Filmleksikonet på Filmcentralens hjemmeside:

<http://filmcentralen.dk/gymnasiet/filmsprog/aktantmodellen>

- Hver gruppe forsøger at sætte hovedpersonen ind i aktantmodellen.
- Et par grupper fremlægger deres bud. De andre grupper kommenterer med udgangspunkt i deres bud.
- Klassen bliver enige om et bud.

Hovedplot

Hovedplottet er sæsonens centrale historie. Det er hovedpersonens fortælling og kamp for at nå sit mål.

For at finde frem til hovedplottet, skal eleverne svare på disse spørgsmål:

- Hvem er hovedpersonen?
- Hvilke forhindringer møder hovedpersonen?
- Hvem eller hvad hjælper hovedpersonen?
- Hvad går filmens centrale konflikt ud på
- Lykkes det at løse konflikten til sidst – og hvis ja, hvordan?

Budskaber

Et budskab er det, man overordnet kan lære af sæsonen. En form for morale. Et budskab kan siges i en enkelt sætning, kort og præcist. Det formuleres som en påstand. Filmens handling er 'argumenterne', der beviser påstanden. Budskabet er den konklusion, man drager efter at have set serien.

Alle grupperne kan komme med deres bud på budskaber, som så diskuteres til man bliver enige om fælles formuleringer.

Perspektivering

SKAM kan perspektiveres på mange måder. Man kan perspektivere til andre ungdomsserier som fx amerikanske serier som *Beverly Hills, Girls* eller *Friends*, eller danske serier som *Klassen* eller *Limbo*, eller den svenske serie *Hashtag*. Her er det relevant at se på ligheder og forskelle til SKAM. Man kan lade elever vælge en serie og bede dem se en episode og finde forskelle og ligheder i forhold til temaer, budskaber, filmiske virkemidler, intertekstualitet. De præsenterer det til sidst for klassen. Her er et link til en liste med de nævnte ungdomsserier på mitcfu: <http://mitCFU.dk/lnkyfqc>

Man kan lade eleverne diskutere nogle af de aktuelle problemstillinger, der tages op i SKAM. Det kan fx foregå som en slags ungdomstalkshow (SKAM-tv), hvor en ungdommelig studievært stiller spørgsmål til andre unge om deres holdninger og erfaringer med problemstillingerne. De kan planlægge indhold og form sammen og evt. optage det på video. Eleverne kan også skrive et debat-indlæg med udgangspunkt i en af problemstillingerne.

Det kan fx dreje sig om hævnporno, som Noora er udsat for fra Williams bror i sæson 2. Man kan tage udgangspunkt i episode 10, og den fantastiske webisode Torsdag 19:19. Her giver Noora uden frygt broderen, som vil afpresse hende med de nøgenbilleder, han uretvist har taget af hende, mens hun sov, alvorligt tørt på i en samtale på en cafe. Man kan også læse mere om emnet i denne artikel om Emma Holten, som har været udsat for hævnporno, og reagerer på en anden måde: <http://www.dr.dk/nyheder/indland/offer-haevnporno-faa-hele-emma-holtens-historie-her> Det er desuden muligt at se flere dokumentar-udsendelser om Emma Holten på www.mitcfu.dk.

SKAM kan også give anledning til at diskutere kønsroller blandt unge. Noora er en form for moderne feminist med stor bevidsthed om, at hun ikke vil være et sexobjekt eller lade sig undertrykke. Det sættes til debat gennem referencerne til *Et dukkehjem* af Henrik Ibsen (episode 12, sæson 2), som netop problematiserede kvindens og mandens roller, som begge køn var underlagt i 1879.

Man kan få mere inspiration på nettet ved at søge på "kønsroller debat unge":

<http://www.b.dk/debat/vaek-med-de-faengslende-koensroller>

<http://www.alt.dk/artikler/konsroller-sproget-nedgor-kvinder>

<http://nyheder.tv2.dk/samfund/2017-03-08-gymnasiepiger-i-opraab-bliver-kaldt-ludere-naar-de-goer-som-drengene>

Det kan også dreje sig om spiseforstyrrelser, som det antydes, at både Vilde og Noora er ramt af. Eleverne kan finde de scener, hvor det antydes og diskutere dem. Find inspiration på nettet ved at søge på "spiseforstyrrelser unge debat"

Man kan perspektivere til reklamer med intertekstuelle referencer til SKAM. Mange firmaer, organisationer og skoler har ikke været sene til at udnytte SKAMs store popularitet. Der findes flere eksempler på reklamer som refererer til serien. Artiklerne herunder sætter den kommercielle brug af SKAM til debat. De kan danne udgangspunkt for debat. Man kunne også lade dem producere en reklame for deres skole, kantine eller ungdomsskole, hvor de skal indlejre referencer til SKAM.

<http://soundvenue.com/film/2017/01/den-kommercielle-malkning-af-skam-er-tegn-paa-at-hypen-har-taget-overhaand-238580>

<http://finans.dk/protected/finans/erhverv/ECE9256781/virksomhederne-har-skamfeber/?ctxref=ext>

<http://www.svtplay.se/klipp/12736144/smak-del-1--alexander-rybaks-comeback-i-melodifestivalen-2017>

Quiz og byt en karakter

Hvis eleverne har dækket flere karakterer igennem sæsonen, så kan denne øvelse bruges. Eleverne kan få overblik over alle karaktererne i serie ved at lade dem arbejde med personkarakteristik med Cooperative Learning-aktiviteten *Quiz og byt*. Eleverne noterer de indre og ydre sider af karaktererne, som de har registreret undervejs, på et kort og skriver navnet på personen på bagsiden. Eleverne trækker et tilfældigt kort. De går rundt mellem hinanden og gætter hinandens karakterer. Når de har gættet en karakter bytter de kort og går videre og quizzet med en ny klassekammerat.

Fanfiktio - en form for meddigtning

Læreren kan afslutningsvis lade eleverne give deres fortolkning et konkret udtryk ved at lade dem digte videre på serien ved at producere en ny webisode med udgangspunkt i en central tom plads. De kan fx skabe en webisode om, hvad der sker mellem Noora og

William efter 2. sæson, hvor de flytter til London. Der er nogle hints i 3. Sæson, men man hører ikke om den nøjagtige årsag til, at Noora kommer hjem igen. Læreren kan evt. sætte nogle rammer op: Noora eller William finder ud af noget afgørende om den anden, der forårsager, at Noora tager hjem til Oslo igen. Succeskriteriet er, at eleverne bruger deres viden om personerne, som de har erhvervet sig gennem deres analyse, så fortsættelsen bliver troværdig, og de skal samtidig forsøge at efterligne de filmiske virkemidler i SKAM. Lad eleverne udarbejde et manuskript, som de skal have feedback på, inden de filmer. Eleverne skal kunne argumentere for deres valg i forhold til handling, dialoger og de filmiske udtryk. Lad eleverne fremvise deres webisode og argumentation for klassen, som giver dem respons i forhold til succeskriteriet.

Den form for meddigtning kaldes også universfanfiction, som er en populær genre blandt unge, som de dyrker i deres fritid. Når unge skriver fanfiction, så fantaserer de videre på, hvad der sker i populære bøger, serier og film. Fanfiction er en hurtigt voksende digitale genre blandt unge. Unge oplever ofte en høj grad af motivation for at læse og skrive i sociale fællesskaber med likes, feedback og multimodale paratekster. At kunne udtrykke sig i en genre som fanfiction og at få respons fra jævnaldrende, styrker børn og unges identitetsdannelse og scenariekompetencer. Der skrives en del fan-fiktion med udgangspunkt i SKAM i fan-fiktionfora som wattpad.com og danske movellas.com. Læs mere om fænomenet her <https://www.dr.dk/skole/dansk/hvad-er-fanfiction>

Fan-art

Man kan afslutningsvis lade eleverne udvælge et citat fra SKAM, som har gjort et særlig indtryk på dem, og lade dem producere en poster med det.

Man kan finde masser af inspiration til dette på nettet. Prøv fx at søge på "skam citat Noora" på google og vælg "Billeder". Man kan også finde inspiration i de mange skam-fansider og -grupper, som findes på facebook. Vælg at se "billeder" derinde, så man ikke behøver at se en masse posts igennem.

Posteren kan produceres i værktøjet pic-collage <https://pic-collage.com>

Eleverne kan til sidst dele og kommentere deres fan-art i klassens kosegruppe. Lad dem også begrunde deres valg af citat og efterfølgende lade de andre kommentere på hinandens citater og begrundelser.

Kommunikation

Nabosprog

SKAM modtog [Nordens Sprogpris 2016](#) for sin evne til at gøre et nordisk sprog og kultur cool blandt unge. Serien bidrager til oplevelsen af at indgå i et nordisk kulturelt fællesskab i en tid, hvor de mange unge har blikket rettet mod engelsk og amerikansk kultur. Det er en af grundene til at SKAM bør have plads i danskundervisningen, så flere unge får mulighed for at føle sig som en del af det nordiske sprog-og kulturfællesskab.

Eleverne vil automatisk udvide deres forståelse for norsk sprog ved blot at høre personerne tale norsk i serien. Når eleverne ser SKAM, lytter de til et nutidigt norsk sprog, som det tales af unge i Oslo. Det er fyldt med slang og engelske udtryk, ligesom vi kender det i Danmark. De får samtidig en oplevelse af, at de norske unge tumler med de samme

---

ungdomsproblemer, som dem selv. SKAM kan derfor medføre en større samhørighedsfølelse.

Bertel Haarder har skarpt blik for den pointe og har fået mange fans i SKAM-kredse:
<https://www.kristeligt-dagblad.dk/debat/tv-serien-skam-er-det-bedste-der-er-sket-vores-gensidige-nordiske-sprogforstaaelse-siden-pippi>

SKAM åbner desuden mulighed for, at eleverne kan kommunikere med nordmænd. I Fælles Mål for dansk i 7.-9. kl. under Kommunikation - Sprog og kultur står der, at "eleven kan kommunikere med nordmænd". Det kan de gøre på Facebook i en af de mange facebook-grupper, hvor fans fra hele Skandinavien deler deres interesse for SKAM. En af de absolut største grupper for både danskere og nordmænd er "Kosegruppa DK. Her deler medlemmerne spørgsmål, tanker, analyser, artikler, paratekster, fanart og sladder om skuespillerne. Eleverne kan udvide deres forståelse af serien og af den norske kultur ved at deltage i samtalen herinde. Læreren kan fx lade eleverne stille spørgsmål henvendt til nordmænd om den norske ungdomskultur, som er så stor en del af SKAM, fx Hvad er det med den russebus? Hvordan foregår det i virkeligheden? Hvad er en kosegruppe? Hvordan er det at gå på et norsk gymnasium? De kan også bare læse og kommentere på nordmænds indlæg. Det er væsentligt, at eleverne ikke stiller de samme spørgsmål derinde, men at de koordinerer det lidt, så de ikke bliver unødvendigt upopulære.

Ordbog til SKAM <http://politiken.dk/kultur/filmogtv/article5638633.ece>

Supplerende materialer

AVU-medier har lavet et undervisningsforløb til SKAM om brugen af digitale medier i SKAM:

<http://fagligtforum.avumedier.dk/undervisningsmaterialer/materialeplatform/2017/02/24/brugen-af-digitale-medier-i-ungdomsserien-skam>